

Č.j.: 20/2022 Jar ze dne 13. 10. 2022

STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI ŽÁKŮ

Základní údaje:

Název školy	Základní škola Bedřicha Hrozného Lysá nad Labem, nám. B. Hrozného 12, okres Nymburk
Adresa školy	Nám. B. Hrozného 12, 289 22 Lysá nad Labem
Jméno a příjmení ředitele	PaedDr. Irena Jarešová
Telefon na ředitele	+420 601 367 903
E-mail na ředitele	reditel@zsbhrozneho.cz

Školní poradenské pracoviště (dále jen „ŠPP“)

<https://www.zsbhrozneho.cz/skola/skolni-poradenske-pracoviste>

ŠPP - poradenští pracovníci školy:

Výchovný poradce pro I. stupeň (dále jen „VýchP“)

PaedDr. Irena Jarešová

Kabinet výchovného poradce, budova BH, tel. 601 367 903, reditel@zsbhrozneho.cz

Výchovný poradce pro II. stupeň (dále jen „VýchP“) **a školní metodik prevence** (dále jen „ŠMP“)

Mgr. Jana Tovarová

Kabinet metodika prevence, budova BH, tel. 775 190 607, vych.poradce@zsbhrozneho.cz

Školní speciální pedagog (dále jen „ŠSpecPg“)

Mgr. Pavla Kazdová

Pracovna speciálního pedagoga, budova TGM, tel. 606 857 424, spec.pedagog@zsbh.cz

Pracovna speciálního pedagoga, budova BH, tel. 606 857 424, spec.pedagog@zsbh.cz

Školní kariérový poradce (dále jen „ŠKarierPor“)

Mgr. Jana Tovarová

Kabinet metodika prevence, budova BH, tel. 775 190 607, vych.poradce@zsbhrozneho.cz

MOTTO našeho přístupu k žákům:

„Základní podmínkou úspěšnosti je pozitivní klima školy, důvěra žáků a zákonných zástupců k učitelům a aktivní přístup a zájem učitelů o žáky.“

Úvod

Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z vyhlášky č. 27/2016 sb. a z novely vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novela je pod č. 248/2019 Sb. Sb.), podle které je nutné dodržovat § 7 odst. 1 a 3, které zní:

(1) Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole školním poradenským pracovištěm, ve kterém působí zpravidla výchovný poradce a školní metodik prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.

(3) Škola zpracovává a uskutečňuje program poradenských služeb ve škole, který zahrnuje popis a vymezení rozsahu činností pedagogických pracovníků uvedených v odstavci 1, preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.

Strategie reaguje také na kritéria hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání České školní inspekce pro školní rok 2022/2023:

5. Vzdělávací výsledky žáků

5.4 Škola sleduje a vyhodnocuje úspěšnost žáků v průběhu, při ukončování vzdělávání a v dalším vzdělávání či profesní dráze a aktivně s výsledky pracuje v zájmu zkvalitnění vzdělávání.

Popis kritéria

Škola efektivně vyhodnocuje úspěšnost žáků v průběhu a ukončování jejich vzdělávání na všech úrovních řízení pedagogického procesu, umí doložit procesy a výsledky tohoto hodnocení a dokáže zpracovat opatření, která vedou ke zkvalitňování procesu hodnocení úspěšnosti žáků. S výsledky hodnocení cíleně pracují pedagogové i vedení školy, jejich činnosti a opatření zkvalitňují vzdělávání žáků a snižují jejich neúspěšnost.

Cílem strategie předcházení školní neúspěšnosti je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

1) Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání nezletilého v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Bývá důsledkem nevyváženosti ve vývoji osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, motivaci, volných vlastnostech a v neposlední řadě také v rodinném prostředí. Neprospěch je téměř vždy způsoben souborem mnoha příčin, které je třeba včas rozkrýt a přijmout účinná opatření směřujících k nápravě. Podpora školního úspěchu vychází zejména z atmosféry školy, ve které je podporováno učení každého žáka, tedy dobrými mezilidskými vztahy jak mezi žáky, tak mezi žáky a pedagogy.

2) Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem nezletilého, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole.

Při řešení školní neúspěšnosti je nezbytná spolupráce školy, dalších odborníků, rodiny a samotného žáka. Podpora rodiny je v tomto procesu nenahraditelná i s ohledem na volbu budoucího povolání a budoucí život.

Jedná se zejména o tyto faktory:

- ✓ osobnost dítěte - vývojové poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži, snížená inteligence, snížená sebedůvěra, nízká motivace atd.
- ✓ vývojové poruchy chování, PAS
- ✓ školní nezralost
- ✓ včas nerozpoznané smyslové vady - sluchu (v souvislosti s tím řeči), zraku
- ✓ zdravotní problémy žáka - dlouhodobá absence, častá krátkodobá absence
- ✓ vysoká absence
- ✓ změna ŠVP v důsledku přestěhování, přestupu na jinou školu
- ✓ přestup na II. stupeň základní školy
- ✓ nepodnětné rodinné prostředí, střídavá péče
- ✓ rodinné prostředí s nezájmem o školu a školní dění, nezájem rodičů o spolupráci se školou,
- ✓ vliv rodiny – přílišné nároky, nepodporování ke vzdělávání z různých důvodů, chybějící motivace k plnění školní povinnosti
- ✓ nadměrně ochranné rodinné prostředí
- ✓ dítě ohrožené sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole – mezi kamarády, ve třídě, ve vztahu s učitelem)
- ✓ ohrožení sociálně patologickými jevy
- ✓ žák – cizinec
- ✓ odlišné sociokulturní prostředí
- ✓ náročná životní situace
- ✓ záškoláctví či skryté záškoláctví

Neúspěchem ve škole mohou být tedy ohroženi zejména:

- ✓ žáci se speciálně vzdělávacími potřebami
- ✓ žáci, kteří nastoupili do školy
- ✓ žáci, kteří přestoupili na II. stupeň ZŠ
- ✓ žáci, kteří přešli z jiné ZŠ
- ✓ žáci, kteří jsou nemocní a mají dlouhodobou absenci
- ✓ žáci, u kterých nastala změna rodinné situace
- ✓ žáci, kteří neovládají český jazyk jako rodný jazyk a nástroj výuky

Doprovodné projevy při školní neúspěšnosti

- ✓ neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie
- ✓ poruchy chování – zvýšená absence v některém předmětu, nebo celková absence, záškoláctví
- ✓ obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese

Neúspěch ve škole se může projevit neprospěchem, závadovým chováním – porušováním školního řádu, záškoláctvím, problematickým postavením v třídním kolektivu.

Školní neúspěšnost je často spojena s narůstající absencí a následně neplněním povinností žáka ve škole.

Vzniká problém, k jehož řešení je třeba přistupovat komplexně za pomoci samotného žáka, rodiny a školy.

3) Žák je ohrožen školní neúspěšností, když

- ✓ na konci pololetí z některých předmětů neprospěl, nebo je z některých předmětů nehodnocen
- ✓ dlouhodobě neplní zadané úkoly
- ✓ svým chováním soustavně porušuje školní řád a jsou vůči němu uplatňována výchovná opatření
- ✓ jeho příprava není systematická

4) Předcházení školní neúspěšnosti

Úspěšnost ve škole je podmíněna mnoha faktory. Úspěch žáka ve škole nezávisí jenom na jeho schopnostech, ale i na jeho sebehodnocení a míře sebedůvěry.

Nejdůležitější jsou kroky preventivní, tedy vytvoření postupu, který vede k předcházení školní neúspěšnosti.

Jedná se zejména o následující:

- ✓ klást na žáka přiměřené nároky
- ✓ dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů
- ✓ zdůrazňovat jeho pozitivní stránky
- ✓ oceňovat jeho jedinečnost
- ✓ vyjadřovat přesvědčení, že vše zvládnou
- ✓ podporovat aktivitu žáků, dát mu příležitost zažít úspěch
- ✓ umožňovat žákům vyslovovat vlastní názory
- ✓ dávat prostor pro odpovědi žáků
- ✓ motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěchy
- ✓ projevovat radost, když se žák chová správně
- ✓ vyhýbat se negativnímu srovnávání
- ✓ věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka
- ✓ zajímat se o mimoškolní zájmy dítěte

Základní podmínkou prevence školní neúspěšnosti je pozitivní klima školy, důvěra žáků a zákonných zástupců k učitelům a aktivní přístup a zájem učitelů o žáky.

4) Pravidla pro řešení školní neúspěšnosti

Snažíme se problém zachytit co nejdříve a odhalit příčiny neúspěšnosti.

Včasně podchycení žakových potíží jednotlivými vyučujícími, ti zejména vyhodnotí, zda jde o ojedinělý výpadek, nebo trvalejší problém, v takovém případě o neúspěšnosti informují zákonné/zákonného zástupce žáka a třídního učitele.

Třídní učitel ověří, zda jde o problém spojený jen s jedním vyučovacím předmětem, nebo zda se týká více vyučovacích předmětů, případně i ve spojení s výchovnými problémy.

Podle závažnosti problému třídní učitel kontaktuje zákonné/zákonného zástupce žáka, nabídne osobní jednání s jednotlivými vyučujícími, případně s členy školního poradenského pracoviště (s výchovným poradcem, školním metodikem prevence rizikového chování či školním speciálním pedagogem). Kromě individuálních pohovorů je možné svolat jednání

výchovné komise. O jednáních se vedou písemné záznamy, které vždy obsahují doporučení školy vůči rodičům a postoj rodičů k nim (individuální doučování, vyšetření v PPP, apod.).

Je uplatňován třístupňový model péče:

1. Individuální pomoc vyučujícího v rámci běžné výuky
2. Zapojení ŠPP
3. Zapojení ŠPZ (školského poradenského zařízení) - PPP (pedagogicko-psychologická poradna), SPC (speciálně pedagogické centrum)

Na počátku řešení školní neúspěšnosti je nutná správná diagnostika příčin – analýza žakových možností, pozorování žáka, posouzení jeho učebního stylu, vzdělávacích potřeb, osobních postojů ke škole, vzdělávání a učitelům (viz výše uvedené faktory v bodě 2).

Při zjišťování příčin neúspěšnosti žáků budeme postupovat ve vzájemné spolupráci:

Třídní učitel – žák – ostatní vyučující – poradenští pracovníci školy – vedení školy – práce se třídou – ostatní pedagogičtí pracovníci – zákonní zástupci.

Podle povahy příčin rovněž zapojíme další mimoškolní instituce, např. ŠPZ (PPP, SPC), středisko výchovné péče, OSPOD, lékaře a Policii ČR.

Vedení školy vyhodnocuje, zda ke zvýšené neúspěšnosti nedochází jen u některých vyučovacích předmětů, nebo jen u některých vyučujících. Na toto téma případně zaměřuje svoji kontrolní a hospitační činnost.

Na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáka volíme individuálně možná opatření:

- ✓ zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy), využití pomoci spolužáků, podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, slovní hodnocení
- ✓ uplatňujeme individuální přístup k žákům, respektujeme jejich individuální tempo
- ✓ zajišťování vhodných pomůcek vzhledem k odlišným stylům učení (preference vizuálního, nebo audio vnímání)
- ✓ žáci jsou seznamováni s možnými styly učení a učí se vědomě používat styl pro něj nejvýhodnější
- ✓ nabízíme žákům individuální konzultace po vyučování nebo před vyučováním, doučování, případně pedagogickou intervenci (= PGI)
- ✓ pro zjišťování úrovně vědomostí a dovedností žáků volíme takové formy a druhy zkoušení, které odpovídají schopnostem žáka a posilují pozitivní motivaci
- ✓ v hodnocení se zaměřujeme na pozitivní výkony žáka, a tím podporujeme jeho pozitivní motivaci k učení
- ✓ práce zadaná pro domácí přípravu odpovídá žakovým vzdělávacím možnostem
- ✓ užíváme podpůrných aktivit – oznámení písemné práce, stanovení termínu zkoušení z konkrétního učiva, umožnění opakovaného opravného pokusu, poskytujeme jim „návod“
- ✓ používání podpůrných pomůcek při samostatné práci – přehledy, tabulky, kalkulačky – dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu
- ✓ jednostranně nezdůrazňujeme nedostatky a chyby žáka
- ✓ pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu
- ✓ zvýšená práce pedagogů s kolektivem třídy, náprava narušeného klimatu třídy

- ✓ včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka, tak, aby se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí
- ✓ u žáků, jejichž neúspěšnost souvisí spíše se sociálním znevýhodněním, konzultovat situaci s OSPOD
- ✓ sestavení plánu pedagogické podpory (PLPP)
- ✓ kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (spolupráce s PPP, SPC; zařazení žáka do PSPP = předmět speciálně pedagogické péče na základě Doporučení ŠPZ, metody a formy práce)
- ✓ koordinujeme péči o žáky se SVP (PLPP - vzniká z iniciativy učitele jednotlivých předmětů, může mít omezenou platnost nebo může být využíván po delší časové období, musí být pravidelně vyhodnocován, má ho u sebe vyučující, který PLPP tvořil; Individuální vzdělávací plán - podpůrné opatření v rámci 2. – 5. stupně, tvoříme ho na základě doporučení ŠPZ, po podpisu informovaného souhlasu a žádosti zákonným zástupcem; PSPP - zařazení žáka do skupiny jen na základě doporučení ŠPZ, náplň je dána v doporučení; PGI - zařazení žáka do skupiny i na základě doporučení ŠPZ, jinak je v kompetenci ředitele školy; Asistent pedagoga - personální podpora je vždy daná doporučením ŠPZ; Doporučení ze ŠPZ - vyučující jsou seznámeni s doporučením pro daného žáka)

Škola průběžně vyhodnocuje úspěšnost těchto opatření, dlouhodobě sleduje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejímu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování.

Na jednání pedagogických rad, předmětových komisí a metodických sdružení je vyhodnocována situace vzdělávání žáků ohrožených školní neúspěšností.

Škola si v prevenci školní neúspěšnosti stanovuje dlouhodobé cíle:

- ✓ vytváření kvalitního prostředí ve třídách a škole
- ✓ neopomíjet žáky informovat o jejich zlepšování, vyjadřovat přesvědčení, že to zvládnou
- ✓ trvalé sledování a vyhodnocování této problematiky, poskytování informací o úspěšných i neúspěšných řešeních
- ✓ v rámci DVPP rozvíjet klíčové dovednosti pedagogů pro tuto oblast
- ✓ je poskytována nabídka pomoci pro žáky, kteří potřebují řešit subjektivně náročné životní situace
- ✓ školní poradenské pracoviště vytváří a aktualizuje strategii prevence školní neúspěšnosti, seznamuje s ní pedagogy školy a vyhodnocuje její účinnost

5) Konkretizace některých možných příčin a řešení školní neúspěšnosti

A) Problémy žáka ve vyučovací hodině

- ✓ nerozumí výkladu
- ✓ neumí pracovat s učebnicemi a jinými texty
- ✓ problémy se zapamatováním faktů
- ✓ nestíhá zapisovat podle výkladu
- ✓ nedokáže určit, co je podstatné
- ✓ neumí se soustředit
- ✓ opakovaně je v práci vyrušován spolužáky
- ✓ předčasně rezignuje
- ✓ má nízkou motivaci
- ✓ pasivita

B) Problémy s domácí přípravou

K problémům s domácí přípravou vede nejčastěji:

- ✓ slabá vůle (nedokáže se přinutit k domácí přípravě)
- ✓ nedostatek návyků pro samostudium (neumí vybrat důležité, učí se z paměti bez pochopení látky, nezvládá větší celky, nemá vytvořený systém učení)
- ✓ neví, kdy se učit, aby učení bylo efektivní
- ✓ problémy komunikace s vyučujícím
- ✓ strach z vyučujícího
- ✓ obava sdělit, že něčemu nerozumí
- ✓ neznalost pravidel konzultací s vyučujícím problémového předmětu (neví, kdy se konzultace konají, nedokáže říci, čemu konkrétně nerozumí...)
- ✓ nejeví zájem o výuku, v hodině nepracuje, nechce pracovat a rozptyluje svoje spolužáky – odmítá nabízenou pomoc vyučujících

Důležitost domácí přípravy

Domácí příprava je součástí každodenní přípravy žáka na vyučování. Navazuje na vzdělávání ve škole a je zaměřena na procvičení probraného učiva.

Cílem domácí přípravy je:

- ✓ rozvoj smyslu pro plnění povinností
- ✓ procvičování probraného učiva
- ✓ ověření si své úrovně pochopení učiva
- ✓ kontrola naučených dovedností
- ✓ rozvoj schopnosti samostatně pracovat
- ✓ možnost opakovat si klíčové znalosti (i nahlas)

C) Ostatní problémy negativně ovlivňující studium

- ✓ dlouhodobé zdravotní problémy
- ✓ změna bydliště, dojíždění
- ✓ problémy v rodině (rozchod rodičů, úmrtí jednoho z rodičů, špatná ekonomická situace rodiny)
- ✓ stres z neprospěchu
- ✓ útoky před problémy
- ✓ problémy v sociálním prostředí vrstevníků

D) Nástup žáka do školy

a) oblast prevence

- ✓ co nejdelší pozitivní motivace – zažívání příjemných situací a úspěchu
- ✓ hodnocení žáků vzhledem k jejich osobnímu pokroku, nesrovnávat s nastavenou laťkou, každé dítě je na školu jinak připraveno
- ✓ pokud dítě začne selhávat, je třeba co nejdříve zjistit, proč selhává a podpořit ho
- ✓ posilovat postavení žáka ve skupině (třídě)
- ✓ spolupráce s okolními mateřskými školami – návštěvy předškoláků ve škole, seznámení s prostředím školy
- ✓ již několik let na škole probíhají setkání budoucích prvňáků - adaptace na školní prostředí, projekt Školička
- ✓ komunikace s rodiči – rodičům je nutné vše vysvětlit, komunikovat s nimi

b) oblast intervence

- ✓ pokud dítě začne selhávat, je nutné upravit vyučovací metody
- ✓ všechny postupy je vhodné vysvětlit rodičům, aby mohli podobně přistupovat k dětem doma při přípravě na vyučování – zacílení na konkrétní problém
- ✓ pokud ale dítě výrazně selhává – nutná přesná diagnostika příčin problému – konzultace se školním speciálním pedagogem, vyšetření v PPP, SPC

E) Přestup žáka na druhý stupeň

- ✓ dopřát čas na adaptaci
- ✓ komunikace mezi učiteli - I. a II. stupeň – předávání zkušeností, jak žáci pracovali, jaká byla pravidla hodnocení, jak se řešili různé problémové situace
- ✓ adaptační bloky – vždy na začátku září, učitel své žáky lépe pozná, společně zažijí něco příjemného, což podpoří vzájemnou důvěru
- ✓ hledání silných stránek žáka

F) Změna školy

- ✓ změna školy znamená změnu školního vzdělávacího programu – soulad musí zajistit vyučující
- ✓ neznamená to, že je povinností učitelů žáka vše doučit (za změnu školy je odpovědný rodič), ale je vhodné žákovi vytvořit podpůrnou síť – komunikace učitel – rodič – žák – informovanost, jak žák zvládá adaptaci atd.

G) Nemoc, zvýšená omluvená absence

- ✓ při dlouhodobé nemoci je třeba s rodinou žáka úzce spolupracovat, zajistit doplňování učiva, ulehčit návrat žáka po nemoci do školy - plán doplnění učiva a přezkoušení
- ✓ sledovat absenci žáka – zda krátkodobé absence z důvodu návštěvy lékaře, nevolností, rodinných důvodů, nejsou pravidelné v době, kdy se píše prověrka, kdy má být žák zkoušen, zda se nejedná o konkrétní dny v týdnu

H) Změna situace v rodině

- ✓ můžeme pomoci, pokud dobře známe situaci, pokud je dobré klima a vzájemná důvěra
- ✓ sledujeme nejen velmi slabé žáky, ale také ty, kteří se výrazně zhoršili, začali být vůči plnění školních povinností apatičtí, zhoršilo se chování – nutné vždy řešit – osobní schůzka
- ✓ rodiči v případě potřeby doporučit odbornou pomoc – např. školního psychologa ve škole nebo mimo školu

I) Špatná sociální situace

- ✓ podat žákovi pomoc a podporu
- ✓ ohlídat, aby se dítě nestalo terčem posměchu

- ✓ řešit problém s rodiči
- ✓ v případě přetrvávajících problémů kontaktovat příslušný OSPOD
- ✓ nabídka spolupráce s neziskovými organizacemi

J) Závadové chování, záškoláctví

- ✓ porušení školního řádu nepřehlížet
- ✓ pokud nepomůže prevence, závadové chování řešit v souladu se školním řádem
- ✓ důsledné řešení zvýšené omluvené absence, hledat příčiny absence
- ✓ nastavit individuální program pro „problémové“ žáky

Zpracovala:

PaedDr. Irena Jarešová, ředitelka školy